

assessorament

agrari

L'ASSESSORAMENT INTEGRAT

*-Una aposta de futur per la viabilitat del
sector agrari i rural de Catalunya-*

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

Objectius:

✍ Establir la metodologia i les bases d'organització d'un model ideal d'assessorament agrari basat en l'extensió agrària.

✍ Recopilar i Conservar la metodologia del SEA a Catalunya (1955-1979).

Per què ens vam plantar aquest primer objectiu: La nova conjuntura productiva imposada des de l'Unió Europea ha obligat a fer complir una normativa cada cop més restrictiva, i els aspectes mediambientals i de seguretat alimentària. El desenvolupament de la professió de pagès, comporta el compliment, necessari, d'Ordres de Reials decrets...massa normativa i burocràcia per a què més resulti rendible l'activitat de la pagesia. El pagès té el dret de sentir-se desbordat i l'administració (DARP) a sentir-se el cos de Mossos d'esquadra de la Pagesia.

L'administració no pot ser la gestora dels ajuts europeus, i es que des de començaments dels anys 80, ha perdut totes les seves atribucions i funcions encomanables. Davant d'aquest panorama no és estrany que els pagesos se sentin sols. La pagesia, ens anuncien des dels mitjans de comunicació, acabarà desapareixent tal vegada sigui per aquest motiu les mesures que el govern del tripartit va prendre amb el pacte del tinell (pag 27) o el proper congrés del món rural que se celebrarà l'any vinent.

Recentment la Tesi del Dr. Seguí, realitzada en aquesta universitat, ha demostrat la necessitat de realitzar alguna tasca d'extensió a les explotacions de vaques de llet per aconseguir q aquestes arribin a ser més viables econòmicament.

Com a objectiu subsidiari, i sabent que a Espanya l'única referència al voltant del Servei d'Extensió Agrària l'escriu Sanchez de la Puerta, no tractant aspectes sobre la metodologia, aquest pfc pioner ha pretès recollir i recopilar informació de l'organització i metodologia del SEA, de la qual a Catalunya no es disposa de documents i referències a l'abast de tothom.

Metodologia:

- ✍ Revisió bibliogràfica del concepte global d'extensió agrària.
- ✍ Recull de la metodologia d'Extensió Agrària a Catalunya-Balears (boví lleter).
- ✍ Anàlisi econòmica, social i productiva de l'agricultura i ramaderia a Catalunya.
- ✍ Proposta d'un servei d'assessorament ideal en base als 3 punts anteriors

- 1.- En un primer terme es parlarà del Concepte d'Extensió Agrària arreu del món. Història i Evolució, models d'extensió arreu del món. Finançament de l'extensió agrària arreu del món.
  - 2.- En un segon terme, desgranarem les claus de l'èxit i del fracàs i les causes de desaparició del SEA. La realització integral d'aquest apartat s'ha realitzat mitjançant comunicacions personals i documents de l'època del SEA 1955-1979 d'aquells qui varen formar part del SEA. Des d'agents d'extensió a Directors Generals.
  - 3.- En la tercera part del projecte s'esbrinaran quins són els punts més febles de l'actual agricultura i ramaderia a Catalunya, a través de les opinions d'aquells qui configuren l'actual panorama polític, econòmic i productiu del sector.
  - 4.- I en darrera instància i en funció de:
    - Les tendències mundials en extensió agrària
    - la metodologia SEA, en tant que de total vigència encara av ui dia
    - la situació actual del sector agrari català
- Es plantejarà, com a conclusió final del projecte quin hauria de ser el model d'assessorament basat en l'extensió ideal per a Catalunya.

assessorament

tàrragona

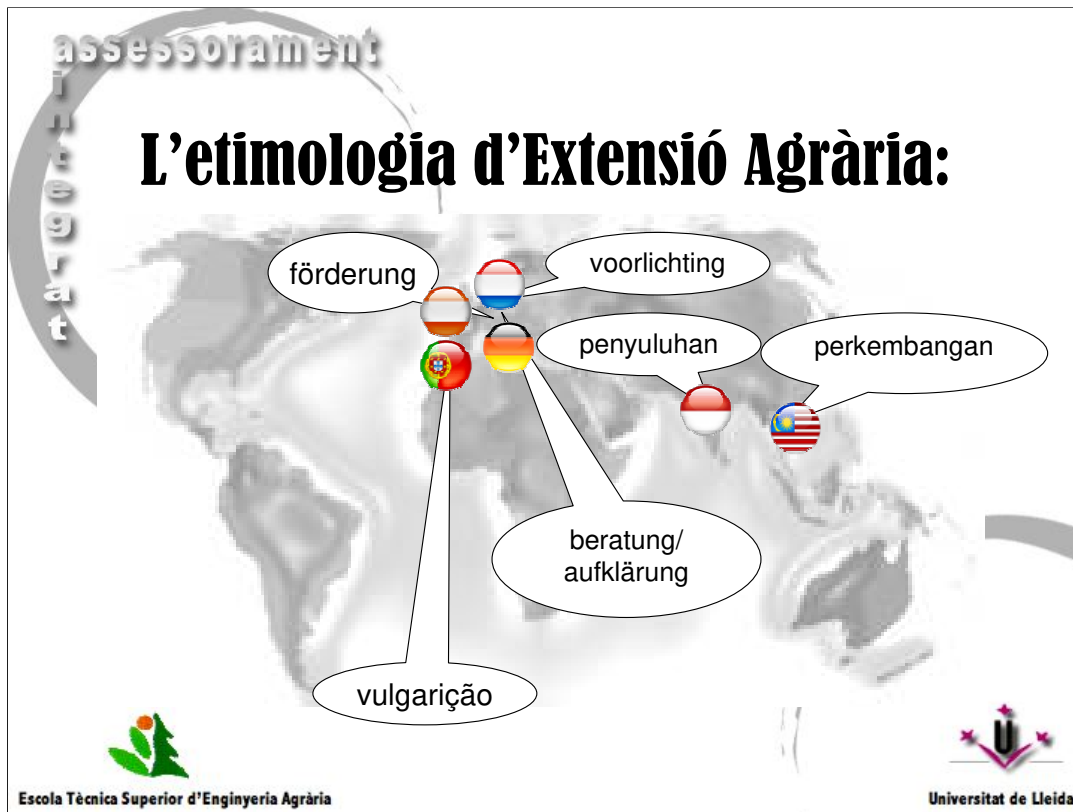
L'Extensió Agrària arreu del món

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

D'extensió agrària se'n podria afirmar que se'n realitza a tot el món, encara que la seva interpretació no sigui sempre la mateixa. bona mostra d'aquest fet es representa a la següent diapositiva:

A Àustria significa promoure

A Holanda que significa alguna cosa semblant a donar llum al camí que s'ha de seguir

Els alemanys amb 1.- assessorar i en segons terme il·luminar.

Els portuguesos i francesos simplificar la informació de tal manera que el vulguis (gent corrent) la pugui entendre.

A Indonèsia, il·luminar el camí i a Malàisia significa assessorar o portar el coneixement.

A pesar dels diferents mots i usos del terme, en general les definicions d'extensió agrària inclouen dimensions comunes a tots. La noció d'ajuda a algú, la noció d'educació a algú, tal com la idea de comunicació d'alguna cosa a algú, sempre estan presents.

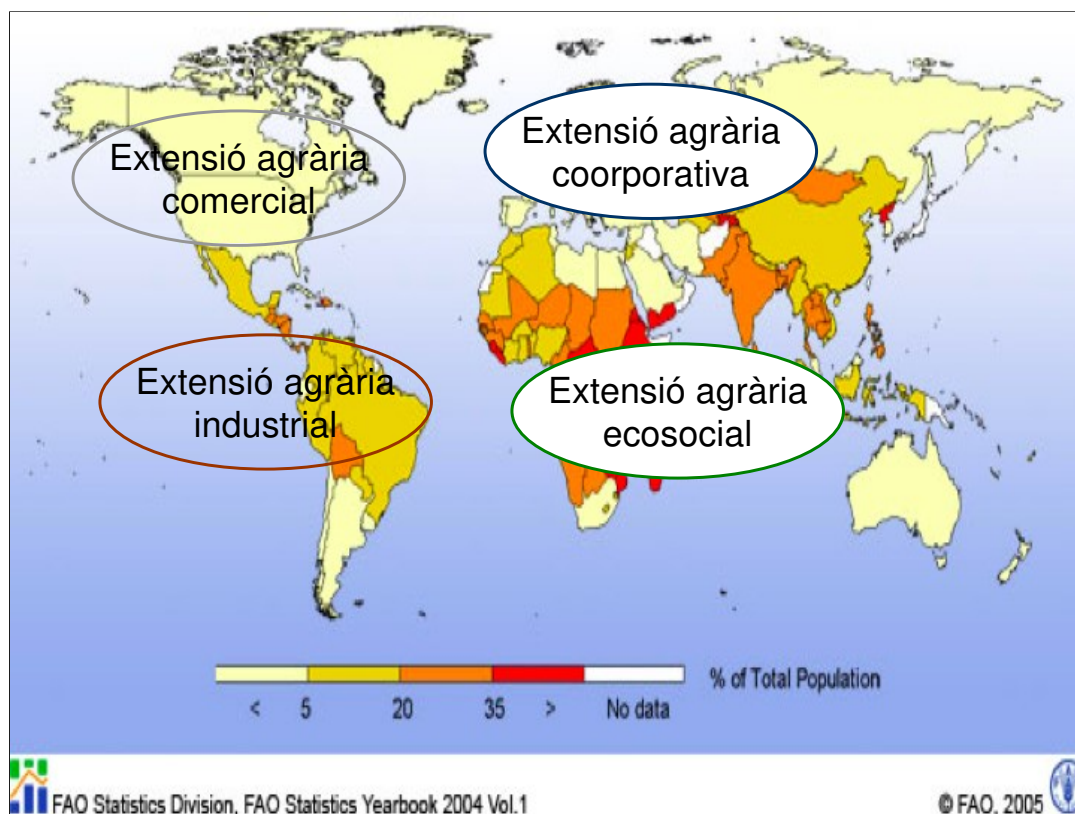

En un primer terme es parlarà sobre l'origen de la paraula extensió agrària (per tant el títol apareixerà sol)

Extensió és un mot de concepte ampli. Neix a Cambridge, Anglaterra 1873, sota el terme d'extensió educativa, la qual es defineix com les accions que permeten transportar els coneixements des de la universitat a la comunitat. Més tard a Amèrica, al 1914 sorgeix el sistema d'educació no formal que porta la informació generada a les universitats cap als agricultors. S'aconsegueix així millorar les seves condicions de vida i les seves produccions.

De fet el mot extensió és particular ja que com a tal no es troba definit en cap diccionari. L'única forma de definir-la és explicant què es fa? per què es fa? com es fa? per a què es fa? FET QUE EN D'ALTRES ACTIVITATS LA SOLA PRONUNCIA D'UNA PARAULA, L'IDENTIFICA.

Per tant a l'extensió se la pot descriure com el procés d'ajudar als agricultors mitjançant un ús sistemàtic de la comunicació, a resoldre els seus problemes, contribuint els dos, agent i agricultor, amb els seus coneixements i capacitats.

L'extensió agrària s'ha acompanyat des de sempre de l'evolució de la humanitat, sent adaptada a cada època a les seves necessitats. Si es resumeix l'evolució de l'economia mundial en una paraula aquesta és sens dubte el capitalisme. Aquest fet, ha portat a parlar de 4 models diferents d'extensió agrària al món:

1.- Ecosocial i industrials es caracteritzen per tenir un finançament públic. Els agents d'extensió prenen un gran compromís social. En l'ecosocials, l'agent d'extensió és un pont entre la població i el govern, sent la població els promotors dels projectes de desenvolupament. Per contra, en el moviment d'extensió industrial, la població no hi participa en el desenvolupament del model d'extensió. És el model d'extensió dut a terme per el SEA a Espanya.

Quan el moviment associatiu entre productors és elevat, com és el cas de Dinamarca parlem de l'extensió agrària cooperativa. Les característiques de l'agricultura que allí és realitza és d'una alta especialització. Les organitzacions agràries i de la cadena productiva en general (agro-indústria) molt organitzades són les encarregades, juntament amb polítics i extensionistes, de realitzar la política de desenvolupament. És un tipus d'extensió semi-públic, ja que tant les administracions públiques com les privades col·laboren conjuntament en el finançament.

Per últim, i sabent que possiblement sigui el model d'extensió més avançat respecte del concepte inicial d'extensió tenim el model comercial. En aquest model l'Estat desapareix de la provisió d'extensió, (tècniques de producció i TT) i són les empreses privades les encarregades de GENERAR I GESTIONAR la informació a difondre.

L'estat, però no desapareix de la provisió d'extensió i es dedica a realitzar tasques més properes al desenvolupament socioeconòmic (instal·lació de joves a l'agricultura), desenvolupament de zones rurals marginals, conservació del medi ambient. L'exemple més clar d'aquest tipus d'extensió es troba als EUA.

assessorament

tàrgon

El Servei d'Extensió Agrària -SEA-

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

assessorament

assessorament

El Servei d'Extensió Agrària -SEA- Els orígens:

Catalunya any 1955

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Servei d'Extensió Agrària
SEA

Universitat de Lleida

Si bé per a molts la labor i memòria del SEA és encara viva i coneixen d'una manera o d'un altre que era el SEA, el cert és que per aquells que no el varem arribar conèixer el SEA, reconstruir la metodologia i organització d'aquest cos d'extensió no ha estat una tasca fàcil al no trobar-se documentació a l'abast.

Els inicis oficials del SEA daten de 1955. Aleshores, tant Espanya com Catalunya, països en vies de desenvolupament superaven la post-guerra de la Guerra Civil i en menor mesura de la Mundial. Calia redefinir i revitalitzar la base econòmica, productiva i social del país, que no era un altre que l'agricultura.

És en aquest moment quan el BANC MUNDIAL, la FAO i els EUA acorden amb el govern espanyol la creació d'un organisme autònom que s'encarregués de vetllar per una agricultura deprimida.

objectius i metodologia:

✍ Objectius principals:

- Reconèixer els propis problemes
- Ajudar a resoldre'ls per si mateixos

✍ Linies de treball - metodologia-

- Tècniques de producció
- Desenvolupament de comunitats
- Joventuts o *planters*
- Economia domèstica

En essència el que va pretendre el SEA va ser ensenyar a la família rural a determinar els seus propis problemes, ajudant-los a adquirir el coneixement necessari per a resoldre'ls i inculcant-los per a què ells mateixos iniciessin l'acció.

- 1.- Les tècniques de producció el que pretenien aconseguir fou el desenvolupament i optimització dels recursos agronòmics de les explotacions. Arran d'aquesta branca, sorgeixen les encara actuals demostracions "in situ" a les explotacions i sorgeixen també els primers estudis d'alimentació realitzats a Espanya.
- 2.- En aquesta branca de treball el que es buscava era aconseguir la potenciació del treball en equip, per tal que els beneficis poguessin ser aprofitats per tota la comunitat.
- 3.- El que pretenia aquesta branca de treball va ser aplegar i ajuntar els joves pagesos, d'entre 17 i 25 anys. D'aquesta manera se'ls va poder instruir en les ciències aplicades de l'agronomia per assegurar en un futur la bona continuïtat de l'explotació familiar.
- 4.- La quarta branca de treball es dirigia única i exclusivament a les dones pagèses. Se les instruïa en totes aquelles activitats que se suposaven necessàries per a la gestora de la casa, nocions per a la llar, decoració, puericultura, arts manuals, cuina, etc.

assessorament

Recull de tècniques

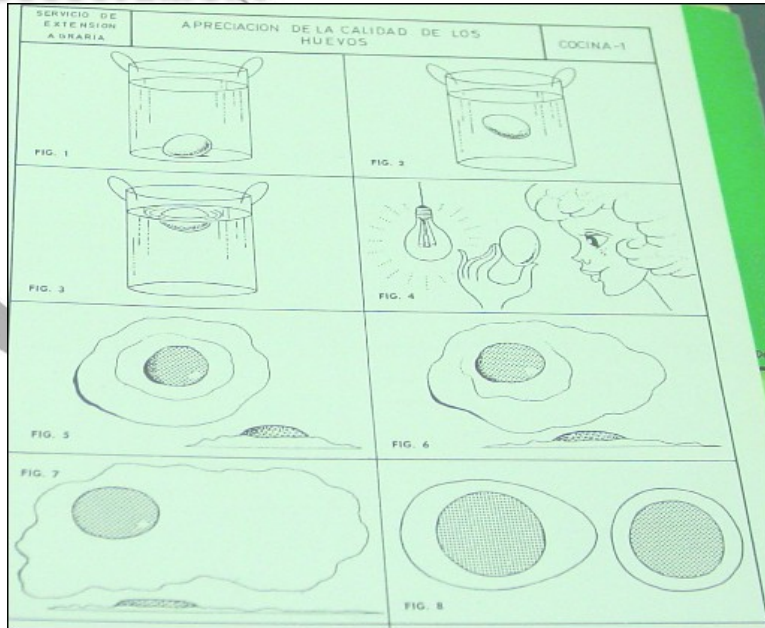
Recull de les tècniques de producció publicades pel SEA

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

Apreciació de la qualitat d'un ou

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

Les causes de la desaparició:

Entrada d'Espanya a la CEE

Poca voluntat política dels dirigents del govern de la Generalitat de Catalunya

Crítiques dels principals sindicats agraris

Finalment el SEA desapareix l'any 1997

El SEA era l'organisme amb més personal tècnic i administratiu arrelat a tot el territori, i en aquest sentit, alguns dels nous dirigents el consideraven un contrapoder. L'entrada de Catalunya a la Unió europea com a gestora dels ajuts europeus al sector juntament amb la poca adaptació de l'organisme a les noves necessitats del sector són les causes oficials que la "nova" generalitat va donar per fer minvar les competències del SEA. Les crítiques més forte però provenen dels sindicats agraris de l'època, principalment Unió de Pagesos. No aconsegueixen el ressò mediàtic que necessiten per créixer...amb la progressiva desaparició de les competències del SEA al sector, el DARP ofereix el monopoli de l'assessorament a aquestes entitats agràries.

assessorament

tàrragona

El sector agrari de Catalunya estructura productiva i social

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

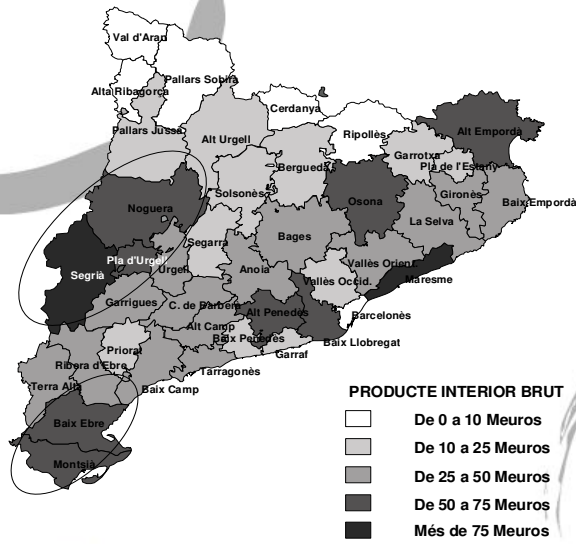

Universitat de Lleida

assessorament

ARGENT

L'estructura agrària de Catalunya: Distribució comarcal del PIB agrari

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

L'estructura agrària de Catalunya:

Explotacions Agràries	
Any	Num. d'explotacions
1993	59735
2003	47614
Evolució	-20%
Explotacions Ramaderes	
Any	Num. d'explotacions
1993	16391
2003	12473
Evolució	-24%
Global d'explotacions	
Any	Num. d'explotacions
1993	76126
2003	60087
Evolució	-21%

Font: Idescat 2003

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

Aquest fet provoca provoca, si ens centrem a les explotacions de vaques de llet per exemple que, moltes explotacions petites i familiars desapareguin o en d'altres casos es fusionin per buscar així una més gran rendibilitat. Aquest fet, implica que el propietari de l'explotació hagi de delegar en tècnics privats la gestió de certs aspectes claus tal com es podrà comprovar en la següent taula basada en la recent Tesi "la necesidad de extensión en el vacuno lechero" presentada per el meu tutor Antoni Seguí.

assessorament

% sobre el total d'explotació	si	no	parcial
Gestió econòmica	30	70	
Cost d'un litre de llet	3,5	96,5	
Participació formulació racions	12	19	69
Gestió inseminació	33	77	
Cost alimentació/vaca i dia	12	79	9
Control lleter	69	32	

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

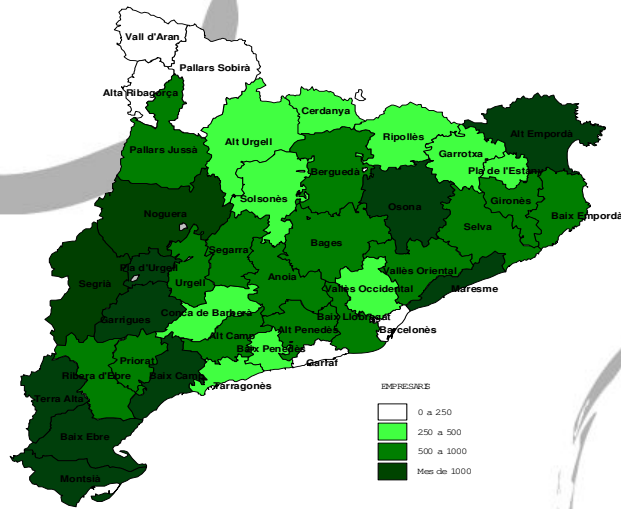
Universitat de Lleida

Com s'observa no hi ha un clar i determinat control dels factors de producció i no es controla el conjunt de l'explotació a través de la gestió tècnica. Aquest fet condueix ineludiblement a un major consum d'inputs que són innecessaris i per tant a un increment del cost final per litre de llet.

assessorament

l'agricultura

L'estructura agrària de Catalunya: Localització dels empresaris agrícoles

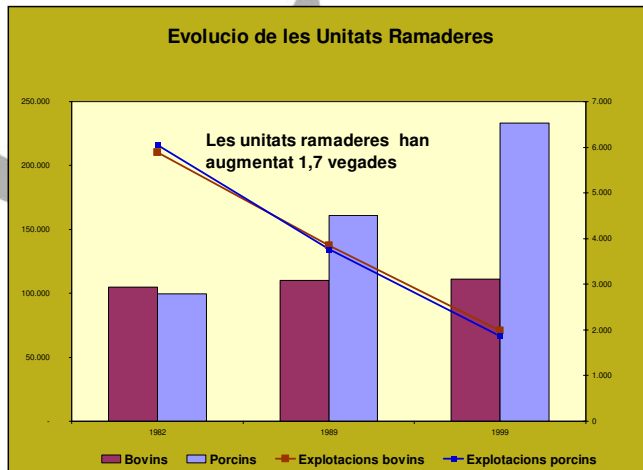

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

L'estructura agrària de Catalunya: Un creixement ramader desordenat

Quina política agrària s'ha dut a terme des dels anys 80? tal vegada sigui una de les moltes preguntes a les que no aconseguirem tenir resposta. Tot i que ara ens sembli que l'administració es posa intransigent en la llicències d'obres, aquestes, com es pot observar en el següent gràfic han estat desobeïdes. Més explotacions intensives de porcí als mateixos punts geogràfics ens fan parlar de 2 problemes d'important índole: la gestió dels purins i la contaminació de les aigües de boca per nitrats. Això comporta l'enriquiment dels industrials i l'empobriment de l'administració encarregada del tractament dels residus.

assessorament

assessorament

El Medi ambient a Catalunya, assignatura pendent...

✎ La gestió dels purins

✎ La gestió de l'aigua

✎ L'especulació urbanística de les zones
rurals de Catalunya

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

Com a dada d'interès a Osona 773 de les 1700 granges en actiu no justifiquen la destinació de les dejeccions ramaderes. S'ha calculat que podrien tractar-se de més de 1200 tones/any només a la comarca d'Osona. No sembla estrany doncs que tant la qualitat de l'aigua de l'aire com del mateix sòl se vegin afectades per aquesta dada. Les conseqüències de la contaminació per nitrats a la vida dels animals i de les persones és ja prou coneguda.

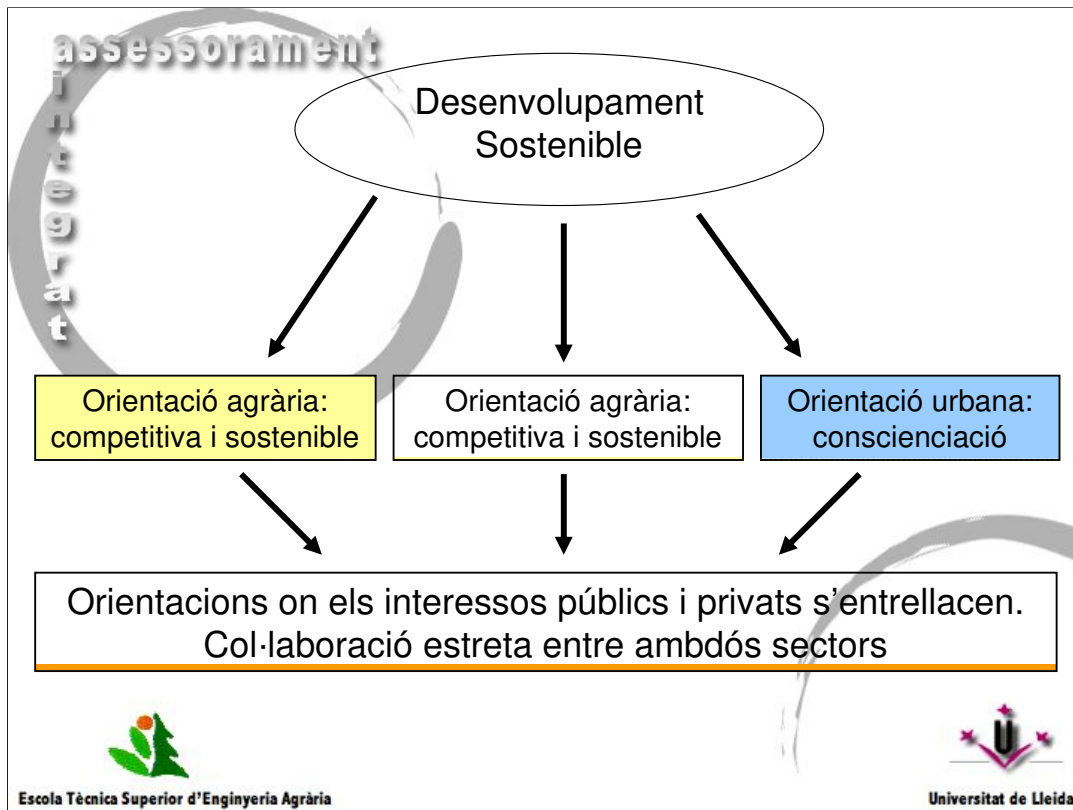
De retruc, i més encara ara, en època de sequera, el delicte de la contaminació per nitrats provinents dels purins és encara més flagrant. Al 2002 hi havien 215 municipis de Catalunya (1/5 part) en zones vulnerables als purins i 50 municipis on se superaven els màxim de 50mg/nitrats autoritzats per la OMS. L'administració estima en 300 milions d'euros la despesa a fer per solucionar el problema de la potabilització de l'aigua.

I en darrera posició, destacar la massiva urbanització de sòl rústic i la posterior especulació urbanística que s'està duent a terme a la majoria de comarques rurals de Catalunya, posant greument en perill el desenvolupament social i econòmic dels seus habitants.

El següent model respon clarament a un model basat en l'agricultura i el desenvolupament rural sostenible. Es proposa un model agro-ecològic i social integrat en 3 direccions, que tant al principi com al final de la cadena d'extensió acaben per trobar-se. Per aconseguir canvis globals en l'agricultura catalana caldrà una actuació local i és el que s'aconsegueixi amb l'aplicació d'aquest model.

ORIENTACIÓ AGRÀRIA: És aplicable a aquelles zones de Catalunya productivament més intensives. Persegueix promoure tècniques de producció que siguin respectuoses amb el medi ambient, sense que aquest fet, afecti la qualitat de les seves produccions ni als beneficis finals de l'activitat productiva. S'entrellacen en aquest objectiu tant interessos privats (produir en quantitat i a gran escala) i beneficis públics o socials (produir en qualitat i en respecte al medi ambient). La col·laboració per tant, dels sector públic i privat es va imprescindible.

ORIENTACIÓ AGRÀRIA COMPETITIVA I SOSTENIBLE: està dissenyada per desenvolupar i assessorar aquelles zones més desfavorides, caracteritzades per tenir dificultats especials que impedeixen una agricultura normal. La metodologia a utilitzar està totalment en sintonia amb la ja utilitzada amb el SEA. Els objectius a aconseguir en aquesta segona orientació van des de promoure i recuperar els productes de la terres (*produits du terroir*) a una diversificació de la producció passant per un desenvolupament sostenible i equitatiu. El secret per dur a terme aquest segon model és FER PARTÍCIPI A LA POBLACIÓ RURAL DEL SEU PROPI DESENVOLUPAMENT, cal el reforçament sobretot d'una de les tècniques d'extensió el DESENVOLUPAMENT DE LES COMUNITATS, per fer prosperar a Catalunya i sobretot en aquestes zones el moviment associatiu.

ORIENTACIÓ URBANA: es crea així un nexe d'unió entre dues realitats molt diferents i allunyades. Amb aquest model s'educa a la població urbana a saber discernir en els diferents productes oferts al mercat i així adoptar en aquest gran segment de la població un criteri de qualitat i de *savoir faire*. Independentment aquesta escissió del model vol aconseguir un ús més racional dels recursos existents, i la promoció i utilització d'energies renovables. Tècnica: Desenvolupament de comunitats essencialment.

La metodologia, que s'utilitzarà s'adapta a les necessitat d'un sector canviant però responen en les seves arrels a les 4 branques ja utilitzades pel servei d'extensió agrària. El tècnic i l'agricultor treballen en un mateix pla d'acció, evitant les dependències dels agricultors vers als tècnics com va succeir en els models d'assessorament basats en la TT.

assessorament

Característiques d'organització, funcionament i finançament

- ✍ 80% públic - 20% privat
- ✍ **No** és un model típic “*Top-Down*”
- ✍ Existeix una política agrària vertebradora
- ✍ Universitats d'agronomia: Paper clau
  - ★ Especialització en tècniques d'extensió
  - ★ Edició i publicació de les experiències

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

assessorament

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Característiques d'organització, funcionament i finançament

- ✍ Administració i associacions de productors fan **POLÍTICA AGRÀRIA**
- ✍ IRTA, multinacionals, universitats i escoles **INVESTIGUEN**
- ✍ Tots en conjunt: **PLANIFIQUEN I ORIENTEN**

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

assessorament

aragó

Característiques d'organització, funcionament i finançament

✍ Finançiació pública i privada:

- Fons de cohesió Europeus (40%)
- DARP i MAPA (40%)
- Capital privat (20%)

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

L'esforç econòmic a realitzar en una primera fase d'aplicació del model serà important tot i que en aquest tipus de projecte d'interès públic no s'han d'exigir resultats a curt termini.

assessorament

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Conclusions

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

assessorament

assessorament

- ✓ Cal un assessorament dels productors i població en general
- ✓ La metodologia ideal parteix de baix a dalt i de lo local a lo global
- ✓ Tant el sector públic com el privat han de treballar coordinadament
- ✓ La política de desenvolupament l'adopten conjuntament administracions i associacions de productors

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida

assessorament

tàrgona

Gràcies per la seva atenció!!!

Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària

Universitat de Lleida